

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 902.

CHICAGO, ILL., 25. DECEMBRA (December 25), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

ZOPET—"VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO!"

Kakor vsako leto, tudi letos ponavljamo: "Vesele božične praznike!" Kakor vsako leto, tudi letos kličemo: "Srečno Novo leto!" Po cerkvah tudi na letošnji Božič pojo "Hvala Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje." Krščanski svet je tudi letos občutil blaženost božičnih praznikov, tisti tajinstveni mir, čudne skrivnosti, ki mu jih je vsadila v srce in dušo religija tekom dolgih stoletij.

Božični mir pa je le mir besedi in božično razpoloženje je samo nekaj priučenega, nekaj kar je veljavno le za par dni.

Darovi — cele gore darov! Več stotin milijonov dolarjev se v tej deželi porabi vsake božične praznike samo za darila. In vsake božične praznike je v tej bogati deželi na tisoče in tisoče družin, ki čutijo vse kar čuti tradicionalen kristjan na božične praznike in ob enem čutijo na te dneve bedo bolj kot na druge. Deca revnih starišev bi rada darila kot jih dobe otroci iz hiš na sosednji ulici. In matere — kako rade bi jim ustregle! Pa pretakajo solze na božične praznike kot noben drug čas v letu. "Srečne in vesele božične praznike!"

Šla je mati na delo, da bi prislužila za darila svojim malčkom. Pustila jih je v oskrbi najstarejše hčerke. Bilo je mrzlo, otroci so kurili, pa se je eden po nesreči užgal in se do smrti obžgal. Vesel Božič! In mati je morala kupiti krsto namesto daril.

Prihranili so otroci revnega vdovca nekaj dolarjev, oče jih je pridjal toliko da jih je bilo deset, pa je šel da jim kupi božična darila. Teman večer, meglena ulica. "Roke kvišku!" je bila zapoved. Dvignil jih je in prosil, naj mu puste vsaj polovico vsote, da bo svojim malčkom mogel kaj malega kupiti. Razbojnik pa so se smejali in eden mu je dejal: "Povej tvojim malčkom, da jim voščimo vesel Božič!"

Na postelji leži žena in umira. Mož jo tolaži da bo še ozdravela in ji pripoveduje o zdravniku, ki je iznašel sigurno zdravilo proti jetiki.

"Tako ko pride v Ameriko, ti ga kupim in zdrava boš," jo je zagotavljal. Poskušala se je smehljati in je umrla v veri da bo ozdravela takoj ko pride zdravilo. Na bližnjem vogalu so na prodaj božična drevesca, otroci pa gledajo mamo v rakvi in topega očeta, ki bega semtertja ne vedoč kaj išče. Vesel Božič!

V velikih sobanah prirejajo kosilo za reveže. Strežaji, ki so se za to priliko oblekli v svoje najbolj ponošene obleke, nosijo jedila na mizo in komaj čakajo, da bi bilo že konec te neumnosti. Revez pa je in je in nekaj premišljuje. Morda ni bil vedno tako reven...

V kotu sedi žena in malo dekletce ji pripoveduje, kaj vse bo dobila njena mala znanka za božič. Mama jo boža in solze ji silijo v oči. "Ali dobim tudi jaz kaj daril, mama?" Božala jo je mama, objemala, nekaj malega sta zavžili in se vlegli na posteljo. Ko se je mož vrnil domov, mu je udaril na nos plin. Planil je ven in poklical ljudi. Prišla je policija in ga zaslišala: "Ne vem, ne, nič se nisva sporekla, bila sva prijatelja, rada me je imela, ne, nisem pil, nikoli je nisem tepel." "Čemu je napravila to neumnost?" je dejal neki radovednež. "Kje delate," je vprašal policaj resigniranega moža. "Nikjer ne delam — že dolgo ne delam, ni dela zame," mu je v zlomljenih stavkih odgovarjal.

Ulice so polne ljudi, v velikih trgovinah se gnetejo množice, izbirajo, kupujejo, premišljujejo in odhajajo z zavoji. Mnogi so veseli, nekaterim je zapisana skrb na obrazu.

Lep je Božič, tako skrivnosten, posebno v vaseh, v sivih cerkvicah na deželi, toda v mestih je komercializiran in grd. Že dolgo prihaja Odrešenik in angel Gabriel že dolgo oznanja: "Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje." Kje pa so ljudje, ki so dobre volje? V tovarnah? V rudnikih?

Mir ljudem na zemlji...

V Mali Aziji in na Balkanu preseljujejo na-

rode, kristjanske in krivoverske. Vsi trpe in vsega tega trpljenja ne bi bilo prav nič treba. Čemu trpe — ?

V Albaniji imajo civilno vojno, ampak v Albaniji je malo kristjanov. Čemu bi se vznemirjali radi njih? Na Kitajskem so se malo pomirili, ali Kitajcem je Božič kakor ga pojmuje kristjan neznan in se ne ukvarjajo z božičnimi pesnitvami.

Evropa tudi letošnji Božič moli kakor vsako leto, v nešteti cerkvah se prepeva o miru, voščila vse križem. Mir v Evropi nima domovinske pravice. Božič jo ima. Krščanski božič v krščanski Evropi!

Lepe so bile božične pravlјice, dokler so se ti zdele resnične na — Božič. Bile so le sanje in si to začutil že čez dan ali dva po praznikih. Čez leto dni pa si zopet verjel in postal si ves božičen, ves vesel in se radoval z vsemi v svoji bližini in z vsemi po širnem krščanskem svetu. In potem nisi več verjel in si praznoval Božič, pošiljal voščila, darila in se radoval, morda tudi molil, kar tako iz navade. Da, iz navade.

Novo leto! Srečno in veselo Novo leto!

Če hočeš biti srečnejši, če nočeš božičnih slik, kakršne so v stanovanjih revežev po vsem širnem svetu — in reveži so v večini — tedaj pomni, da je v tebi moč odrešenika in moč miru. Ti in tvoji, jaz in moji imamo moč napraviti iz božiča resničen božič in potem — veselo in srečno novo leto! Več sreče in manj solza, več znanja in manj brutalnosti, več kruha in nič bede, nobenih plotov, sami bratje in sestre! Če se takole zamisliš in preišlјuješ, se čudiš, čemu je vse tako nesmiselno urejeno. To je zato, ker si še majhen in iščeš odrešenika zunaj. Odrešenik je v tebi in v tvojih. Ti pa si tvojega krščanskega odrešenika iskal izven sebe, ga posadil na to zemljico, ga vrgel med reveže, ga preganjal in umoril, kakor se preganja in umori človeka. Zato je tvoj božič samo enkrat na leto.

Čez teden dni pa se oddalji od tebe kakor da ga ni bilo že dolgo let.

Človek, kristjan, tvoj božič je v pratiki. Zavrzi božič pratike in božič legend ter tradicij ter postani sam božič, odrešenik, človek, in vsem bodi brat ki ti bodo hoteli biti bratje. Druge poduči, da te bodo umeli, kajti v tem je tvoj božič in moj: Umeti, poznati in razumeti se moramo.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati poleg Proletarca tudi za "CHICAGO SOCIALIST", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Konvencija K. P. P. A. in socialistične stranke se bo vršila 21. februarja v Chicagi.

V začetku decembra je zborovala v Washingtonu eksekutiva Konference za progresivno politično akcijo, ki je zaključila, da se bo konvencija, na kateri se bo razpravljalo o ustanovitvi ameriške delavske stranke, vršila meseca februarja v Chicagi. Zastopniki unij železničarjev so nasprotovali sklicanju konvencije, češ da volilni rezultat še ni pokazal, da ameriško delavstvo hoče svojo stranko. Nominacijska konvencija KPPA., ki se je vršila 4. — 5. julija v Clevelandu, je obljubila sklicati konvencijo meseca januarja, toda eksekutiva jo je na decemberski seji odložila radi tehničnih vzrokov do 21. februarja.

Prvaki železničarskih in drugih unij niso zadovoljni z izidom novemberskih volitev — oziroma se boje prevzeti odgovornost organizirati svoje unije za politično akcijo v delavski stranki. To je bil vzrok, da so nastopili proti sklicanju januarske konvencije. Večina jim je bila nasprotna in tako se bo konvencija vršila kakor je bilo določeno. Odbori unij, zastopanih v KPPA., se bodo medtem posvetovali, kakšno stališče naj zastopajo na februarski konvenciji. KPPA.

Socialistična stranka, ki je bila v zadnji kampanji glavna agitacijska sila za organiziranje skupne delavske stranke, nadaljuje s to propagando. Njena eksekutiva je imela ta mesec sejo v Washingtonu (iste dneve kot eksekutiva KPPA.), na kateri se je sklenilo, da se soc. stranka udeleži februarske konvencije KPPA. in je izvolila za svoje delegate E. V. Debsa, M. Hillquita in Bertho Hale White. Ti trije bodo zastopali socialistično stranko. Vsaka državna organizacija soc. stranke ima pravico poslati dva delegata. Po konvenciji KPPA. bo zborovala v Chicagi izredna konvencija socialistične stranke. Washingtonski seji eksekutive naše stranke je predsedoval E. V. Debs, ki je toliko ozdravil, da je zopet pričel z aktivnim delom. Udeležil se bo obeh februarskih konvencij.

Socialistična stranka bo šla na konvencijo KPPA. v nadi, da se na nji organizira delavska stranka, vključujoča unije, socialistično stranko in druge delavske organizacije. Socialistična stranka ostane avtonomna stranka v vsakem slučaju. Ako bo sentiment unijskega zastopstva na februarski konvenciji proti takojšnjemu organiziranju delavske stranke, bo socialistična stranka ostala v KPPA., ki predstavlja most iz sedanje konservativne, nestrankarske taktike ameriških unij v novo orientacijo, iz katere se bo razvila prej ali slej samostojna politična stranka po vzgledu delavske stranke v Angliji. Medtem pa bo socialistična stranka skušala dobiti v svoje vrste vse tiste delavce, ki hočejo

svojo stranko. Morris Hillquit je v nekem intervjuju dejal, da socialistična stranka ne bo izgubila, pa naj konča konvencija KPPA. v Chicagi kakorkoli. Pridobila bo v vsakem slučaju.

Proti februarški konvenciji KPPA. bodo intrigirali vsi interesi, katerim je mnogo ležeče, da se prepreči osamosvojitev unij na političnem polju. Poskus, da se prepreči konvencijo, se ni obnesel. Odbori unij imajo pred seboj sedaj samo dve poti: Ali se zbatiti in izostati od februarške konvencije, ali pa se jo udeležiti in delati za ali proti združenju ameriškega delavstva na političnem polju. Dejstvu, da se je bo udeležil tudi Debs, pripisujejo veliko važnost.

Leon Trockij.

Iz Rusije prihajajo že dolgo vesti o sporih med Trockijevo manjšinsko skupino in Zinovjevo "mašino" v ruski komunistični stranki. Radi teh sporov je prišlo že do izgrediv, aretacij in pregnanstev. Radi cenzure v Rusiji pa je bilo težko vedeti, v koliko so te vesti resnične in koliko niso. Večinoma so prihajale iz baltičskih dežel. Ameriško komunistično časopisje je o njih malo pisalo, in kolikor je, jih je navadno zaničevalo in jih imenovalo za laži sovražnikov sovjetske Rusije. Pravovernim bi bilo težko dopovedati, da je veliki graditelj druge ruske revolucije in graditelj rdeče armade postal škodljiv ruski stranki in kominterni.

Trockij se je uprl birokraciji (uradniškemu aparatu), ki je starokopiten, počasen in nepraktičen, kakor je bil pod carizmom, in uprl se je diktaturi v ruski komunistični stranki. Sedanji Trockijevi nasprotniki so prišli na krmilo stranke v času Leninove bolezni. Trockij propagira več demokracije v stranki, ekonomske reforme in bolj konstruktivno politiko v prizadevanju privabiti tuji kapital v Rusijo.

Na zadnjem kongresu kominterne so bile prirejene Trockiju velike ovacije in mašina je ostala mirna. Po par dneh zborovanja, ko so bile slavnosti končane in se je navdušenje poglelo, je Zinovjev s svojimi manevri "zmanevrisal" Trockija, ki pa se ni hotel ukloniti. Pred Leninovo smrtjo je Trockij odpotoval v Krim, da si utrdi zdravje, kot so poročali iz Moskve, drugi viri pa so trdili, da je bil prisiljen odpotovati iz ruskega glavnega mesta. Prišel pa je na Leninov pogreb in od tistega časa ostal v Moskvi in obnovil svoj boj proti vladajočemu krilu stranke. Napisal je knjigo, v kateri slika revolucijo l. 1917 in njen razvoj. Priobčil je serijo člankov, v katerih je bičal glavne diktatorje, v kolikor mu je bilo sploh dopuščeno. V Rusiji ni svobode tiska in zborovanja. Časopisje je pod kontrolo in večinoma last kom. stranke. Cenzura ni nikjer tako stroga kakor v Rusiji. Vodstvo vladajoče stranke opravičuje to postopanje s

tem, da bi več tiskovne in zborovalne svobode ogrozilo revolucijo. Na Trockijeve članke v listih so odgovarjali besedniki večine in mu očitali, da je zatajil svoja revolucionarna načela in da igra v roke sovražnikom Rusije. Večina stranke je napravila pritisk na podložne organizacije, ki so sprejemale na svojih sejah resolucije, s katerimi so obsodile Trockijevo opozicionalno delovanje. S tem so hotele napraviti vtisk, da vsa revolucionarna Rusija protestira proti Trockiju. Toda slednji ima mnogo zaslombe med komunisti v inozemstvu in med mlajšo generacijo v ruski stranki, ki pa je bila potlačena. Le manjše zunanje stranke, ki so odvisne na pomoč Moskve, so nastopile v tem sporu odprto proti Trockiju.

Ameriška Workers' Party je z ozirom na ta spor podala izjavo, ki sta jo podpisala Foster in Ruthenberg, v kateri pravi:

"Centralni izvrševalni odbor Workers' Party (komunistična) z obžalovanjem gleda, kako je sodrug Trockij, kljub odloku trinajstega kongresa ruske komunistične stranke in petega kongresa kom. internacionale, ki so definitivno zavrgli stališče manjšine v ruski stranki, ponovno prišel z diskuzijo o teh rečeh. (O katerih, to v "Radniku", iz katerega prevajamo to izjavo, ni navedeno. — Ured.) Centralni izvrševalni odbor W. P. smatra ta poskus sodruga Trockija zelo škodljivim za rusko stranko in komunistično internacionalo. Mi ponovno izražamo našo popolno solidarnost s centralnim odborom ruske kom. stranke in pričakujemo, da bo vsa kominterna stala ob strani stare boljše-viške garde ki vodi delavski razred h končni zmagi."

Iz te izjave, ki je bila priobčena v "Radniku" z dne 20. dec., se vidi, da sta se Ruthenberg in Foster izrazila zelo nejasno. Izjavo zaključujeta s frazami, iz katerih bi se lahko sklepalo, da je Trockij proti osvobojenju delavskega razreda. Kot rečeno, je ameriška W. P. zelo odvisna od Zinovjeve eksekutive kominterne in radi tega je v tem sporu podala to izjavo. Še ne dolgo tega je bil v ameriškem komunističnem časopisju objavljen daljši članek izpod peresa J. Pepperja, v katerem našteva kopo bivših komunističnih voditeljev v Evropi, ki so v podobnih sporih kakršnega ima sedaj Trockij odstopili in se ponovno lotili dela za ustanovitev "prave komunistične internacionale", katere sedež bi si izbrali drugje, samo ne v Rusiji.

Ali ste že naročili "Ameriški Družinski Koledar"? Ako ne, pošljite vsoto 75c na naslov "Proletarca". Ako ga hočete prejeti, pošljite naročilo takoj.

LEONID ANDREJEV:

RDEČI SMEHOdlomki najdenega rokopisa
Preložil Vladimir Levstik.

(Konec.)

Ni ga bilo — odtrgal se je bil in pobegnil. Hrup in treskanje je donelo čimdalje glasneje; zaprl sem okno.

"Tu sem prihajajo," sem si mislil ter pričel iskati kraja, kamor bi se skrnil. Odprl sem peči, preiskal sem kamin, odklenil shrambe — ne da bi našel, česar sem iskal. Vse sobe sem pretaknil razen kabineta: tam, sem vedel, je sedel "on" na svojem voznem stolu pred mizo, pokrito s knjigami.

Polagoma se mi je zazdelo, da nisem sam v hiši, marveč da hodi poleg mene po temi še več molčečih postav. Razločno sem začutil tuj dih na svojem tilniku.

"Kdo je tu?" sem vprašal, a nihče mi ni odgovoril.

Ko pa sem hodil dalje, sem zopet dobro začutil, kako se molče in zlovešče plazijo poleg mene. Vedel sem, da je vsemu vzrok le to, ker sem bolan in očitvidno mrzličien; strahu pa se nisem mogel ubraniti, drhtel sem po vsem životu. Prijel sem se za glavo: Žarela je kakor ogenj.

"Rajši pojdem k njemu," sem si dejal. "Moj brat je vendarle."

Sedel je na svojem stolu pred mizo s knjigami in to pot ni izginil, ko sem vstopil. Skozi spuščeno zaveso na oknu je prodiralo v kabinet rdečkasto lesketanje, ki pa je bilo preslabotno, da bi dovoljevalo razločen pogled. Tudi "on" se je videl le čisto malo. Sedel sem poleg njega na divan in čakal. Hrumenje in pokanje tam zunaj je naraščalo — prihajali so, prihajali! Vedno silneje in silneje je plamenel škrlatni svit, in zdaj sem popolnoma razločno videl brata na njejovem stolu: videl sem profil, črn kakor ulit iz železa, in obrisan z ozko, rdečo črto.

"Bratec!" sem zaklical tiho.

Toda on je molčal, ostal je nepremičen in črn kakor kip. V sobi poleg naju je zaškrpala deska — nato pa je mahoma zavladala tišina, takšna tišina, kakor v deželi mrtvih. Tudi rdeči svit se je prepojil z nečim mrtvim, otrplim in mračnim; zdelo se mi je, da prihaja ta mrtvaška tihota od brata.

In povedal sem mu svojo misel.

"Ne, to ne prihaja od mene," mi je odgovoril. "Poglej skozi okno."

Odgrnil sem zagrinjalo ter odskočil.

"To je torej!" sem dejal.

"Pokličij ženo, ona še ni videla te reči," mi je ukazal brat.

Ona je sedela v obednici ter nekaj šivala. Ko je zagledala moj obraz, je odložila delo in šla z menoj. Odgrnil sem zastore pri vseh oknih, in skozi široke odprtine se je neovirano razlila rdeča luč. Čudno, sobe je puščala v temi, le okna so plamenela, nepremični, veliki, rdeči pravokotniki.

Stopili smo k enemu izmed oken. Tesno ob zidovju hiše, ob karnizu, se je pričlenjalo enakomerno ognjenordeče nebo, brez oblakov, brez solnca, in se je bočilo daleč tja do obzorja. In globoko pod njimi se je širilo ravnotako enakomerno temnordeče polje, vse pokrito z mrličji. Vsa trupla so bila gola in z nogami obrnjena proti nam, da smo videli samo podplate in triogelnike glav. In vse je bilo tiho — očitvidno so bili vsi mrtvi, nič pozabljenih ni ležalo po širni nedoglednosti ravnine.

"Še več jih bo," je rekel brat.

Tudi on je stal pri oknu, in vsi, vsi so bili navzoči: mati, sestra, in vsi, ki so bivali v tej hiši. Njih obrazov nisem videl, razločal sem le glasove.

"To se vse le zdi," je menila sestra.

"Ne, resnica je. Samo poglej!"

Zares se je videlo, da število mrtvih narašča. Z napetostjo smo pazili na vzrok in smo videli, da se pojavlja poleg prvega mrtveca kjerkoli je prazen prostor, nenadoma drugi, kakor da bi jih zemlja metala iz sebe. In vsi prazni prostori so se naglo polnili, in skoro se je lesketala vsa zemlja od rožnatobelih trupel, ki so ležala iztegnjena v vrstah, obrnjena z golimi podplati proti nam. In mrtev, rožnatobled odsev je padel tudi v našo sobo.

"Poglejte, saj še nimamo dovolj prostora!" je rekel brat.

In mati je dejala:

"Eden je že tu!"

Okrenili smo se: na tleh, za nami je ležalo golo, rožnatobledo truplo, glavo povešeno nazaj. Poleg njega je leglo mahoma drugo in tretje. Drugega za drugim jih je izbruhavala zemlja, in kmalu so bile vse sobe polne enakomerno razvrščenih rožnatobledih trupel.

"Tudi v otroški sobi jih je nekaj," je dejala pestunja, "videla sem jih."

"Pojdimo odtod," je prosila sestra.

"Nikjer ne najdete izhoda!" se je oglasil brat — "le pogledjte!"

In zares: že so se nas dotikali z golimi nogami ter so ležali tesno, roka ob roki. In zdajci so se vzravnali v vrstah, prav kakor so ležali: zakaj, novi mrličji so prihajali iz zemlje, tiščali jih navzgor in zavzemali njihovo mesto.

"Zadavili nas bodo!" sem kriknil jaz — "rešimo se skozi okno."

"To ni mogoče!" je kriknil brat. "Ni mogoče! Le poglej, kaj je tam!"

Pred oknom, v krvavem škrlatu nepremične luči, je stal sam v svoji lastni podobi

R D E Č I S M E H .

Nekaj zanimivosti o ameriškem časopisju.

V Zedinjenih državah izhaja okoli 2,400 dnevnikov, 13,700 tednikov in okoli tisoč drugih listov, skupaj 21,100 publikacij (Ayer's American Newspaper Annual).

Najmanj dnevnikov izhaja v državi Delaware (trije) in največ v New Yorku (200).

V mestih z velikim številom tujerodnega prebivalstva, kot sta New York in Chicago, izhaja več neangleških kot angleških dnevnikov. Ravno tako je v takih mestih več neangleških tednikov kot angleških. V cirkulaciji pa seveda angleški listi druge daleč prekašajo. Cirkulacija čikaške "Tribune" je na pr. mnogo večja kot cirkulacija vseh neangleških publikacij v Illinoisu in v vsem osrednjem zapadu in na zapadu. V Chicagi izhaja sedem angleških dnevnikov, neangleških pa trikrat toliko.

Metropolitanski dnevnik imajo od 100,000 do 700,000 dnevne cirkulacije. Dnevne izdaje obsegajo 30 do 70 strani, nedeljske pa od 70 do nad sto strani.

Noben ameriški dnevnik in "magazin" se ne izplačuje z naročnino. Vsi, razen radikalnih, liberalnih in delavskih publikacij se vzdržujejo z oglasi. Vsote, ki jih dobe newyorški, čikaški, denverski in drugi ameriški dnevnik, nadalje magazini kot je Literary Digest, Liberty, Saturday Evening Post, Ladies Home Journal, Hearstovi in drugi magazini, za naročnino, ne plačajo niti papirja, na katerem so vse te publikacije tiskane. Nekateri magazini se prodajajo po 5c iztis; to komaj zadostuje za provizijo agentom, prevajanje in poštino. Kako se pokrivajo drugi izdatki, kot plača, papir, tisk itd.? Vse z oglasi; vsi oglasi so zaračunani kupujoči publiki, dasi se tega ne zaveda.

Čikaška "Daily News" ima okoli 400,000 dnevne cirkulacije, sedaj že nekaj manj, ker jo izpodriva Hearstov večerni dnevnik s kapitaliziranjem škandalov, umorov in drugim šundom, ki se ga Daily News po možnosti izogiba. Njeni letni izdatki znašajo nad devet milijonov dolarjev, za naročnino pa ne dobi niti dva milijona dolarjev. Samo papir, na katerem je tiskana, jo stane dva milijona dolarjev na leto več kot pa dobi za naročnino. Vsak iztis stane naročnike 2c, kar ne pokriva niti razpošiljalnih stroškov (popust agentom, plače razvažalcev, poština itd.) Kje dobi "Daily News" drugih sedem milijonov za pokritje ostalih izdatkov? Vse z oglasi, ki ji prinašajo ne samo sedem, ampak še nekaj več milijonov.

Casnikarstvo je v Ameriki industrija, koncentrirana v trustih, kakor je mesarska, jeklarska itd. Veliki dnevnik enega mesta se združujejo v enega ali v par dnevnikov z ogromnim kapitalom. Pred nekaj leti je izhajalo v Chicagi pet angleških jutranjih listov; sedaj sta še dva. V mnogih krajih v Evropi je vsakemu vplivnejšemu politiku, ki ima nekoliko kapitala, mogoče izdajati svoj dnevnik ali vsaj tednik. Ne pa v tej deželi. Kdor hoče konkurirati metropolitanskim dnevnikom, potrebuje več milijonov dolarjev kapitala, o katerem ne ve, da-li ga bo čez leto ali dve sploh še imel. Odvisno je od cirkulacije. Velika cirkulacija, dragi oglasi — veliki dohodki.

V beli Ljubljani z njenimi 50,000 prebivalci izhaja navadno več dnevnikov kot pa angleških v Chicagi. Slovenija ima dober milijon prebivalcev, Chicago z okolico jih ima nad tri milijone in sosedni teritoriji, v

katerih so čikaški dnevnik razširjeni, imajo s Chicago do deset milijonov prebivalcev.

Ameriško časopisje je trustjansko organizirano in zgrajeno "strogo na trgovski podlagi". Iz davčnih izkazov je razvidno, da so bili čisti dobički nekaterih tiskovnih družb naravnost ogromni, če se vpoštevata, da se dobičke s "spretnim" knjigovodstvom lahko zelo skriči, kajti na ta način se družbe izognejo davkom do skrajne meje. Dobički, ki jih označujejo federalne davčne knjige, so navadno vselej precej večji kot pa jih je prizadeta družba pripravljena priznati. Curtis Publishing Co. je l. 1923 napravila \$11,863,432 čistega dobička, kakor izkazujejo davčne knjige; Hearstova družba ga je napravila \$6,474,133; Star Co. (Hearstova družba, ki lastuje dnevnik po vzhodnih državah) \$3,777,179; "Chicago Tribune", \$3,285,709; "New York Times", \$2,886,030; Funk & Wagnalls (Literary Digest in knjigarna), \$1,415,890.

To so samo nekatere tiskovne družbe, katerih čisti dobiček znaša več kot milijon dolarjev na leto. Dobiček čikaške "Tribune" je l. 1923 kot omenjeno znašal nad tri milijone. Razen tega je pričela izdajati dnevnik "Daily News" v New Yorku, magazin Liberty, ki izhaja vsaki teden, dnevnik ki se ga cirkulira na prekoceanskih parnikih in že več let izdaja velik angleški dnevnik v Parizu. V Chicagi gradi novo poslopje za svoje urade, ki jo bo stalo nad dva milijona dolarjev. Le podjetje z milijoni \$ kapitala more imeti tako razširjeno omrežje svojega časopisja.

Med Curtisovimi publikacijami ima Saturday Evening Post največjo cirkulacijo, namreč 2,200,000 izvodov. Hearstovi jutranji listi izhajajo v 1,250,000 izvodih, večerni v 2,275,000, in nedeljski v 4,550,000 izvodih. Hearstovi magazini izhajajo v 2,900,000 izvodih. Za vse te publikacije porabi vlake papirja na teden.

Čikaška "Tribuna" izhaja dnevno v 617,000 in nedeljno v 979,000 izvodih. Njen magazin se tiska v okoli milijon izvodih.

Izmed neangleških listov ima newyorški židovski "Forward" največjo cirkulacijo. Tiska se ga nad 200,000 izvodov vsaki dan in nedeljske izdaje še enkrat toliko. "Forward" ima naročnike po vseh Zedinjenih državah, kjer žive židje. Izhaja v osmih večjih mestih, v katerih so velike židovske kolonije in zastopstva ima v vseh važnejših mestih dežele. Izdaja ga družba, v kateri imajo socialisti odločilno besedo. "Forward" je bolj newspaper kot pa propagandistični list. Njegov letni dobiček se vsako delo razdeli med socialistične, prosvetne in druge delavske organizacije.

Ameriško delavstvo nima svojih dnevnikov, razen par. Ustanovljenih je bilo kakih deset, ker pa niso mogli premagati finančnih potežkoč, so prenehali. Najstarejši socialistični in delavski dnevnik v Ameriki je bil "New York Call". Izhajal je šestnajst let. Prenehal je izhajati pod imenom "New York Call" koncem poletja 1923; nasledil ga je "New York Leader" s širšo korporacijo, v kateri so imele unije večino. "New York Leader" je izhajal samo nekaj mesecev, in v tem kratkem času je napravil nad sto tisoč dolarjev deficita. Unije so videle da bremena ne bodo zmogle in da je nemogoče konkurirati kapitalističnemu časopisju, ako delavstvo ne podpira svojih listov. "New York Call" je imel vsako leto na tisoč dolarjev deficita. Pokrivali

so ga socialisti in socialističnemu gibanju naklonjene unije. Ko so izročili svoj dnevnik v posest unij, so smatrali, da ga bodo slednje, ker so ekonomsko jačje, lažje vzdržale kot stranka. Toda kar je stranka zmoгла skozi šestnajst let, niso unije mogle niti eno leto. Po izgubi dnevnika so newyorški socialisti pričeli izdajati tednik "New York Leader", ki je ena najboljših socialističnih publikacij na svetu. Izdatke pa težko zmaguje.

"Milwaukee Leader" izhaja štirinajsto leto. Ker se mu je posrečilo zgraditi precej veliko cirkulacijo, in ker je socialistično gibanje v mestu Milwaukee močno, ima ta dnevnik mnogo oglasov. Prva leta in med vojno pa je imel velike boje za obstanek. "Milwaukee Leader" je v glavnem *home newspaper*. Uredniške članke ima zelo dobre. Glavni urednik je Victor L. Berger.

"The Daily Worker" je komunistični dnevnik, ki izhaja v Chicagi. Cirkulira poprečno v okoli 12.000 izvodih dnevno, toda naročnikov ima samo nekaj nad šest tisoč. Drugega se razdaja po shodih, na sejah itd. Tudi Daily Worker ima težave. Uprava dnevnika je izdala pred kratkim posebne bonde, ki jih prodaja med svojimi pristaši po pet, deset in dvajset dolarjev. Vstote, nabrane na ta način, so namenjene za pokritje primanjkljaja. Tajništvo W. P. pa je izdalo apel na članstvo, v katerem pravi, da bi moral dati vsaki član najmanj \$5 v podporo svojemu dnevniku, da se ga ohrani.

Časopisje, v kolikor se ga dostavlja naročnikom po pošti, ima pravico drugega poštne razreda. Ker prejema vsak Američan, pa tudi tujerodec, navadno več časopisov in revij, ima pošta z razpošiljanjem ogromnega dela. Poština za publikacije, ki imajo privilegij drugega poštne razreda, je zelo nizka. Generalni poštar New je nedavno v enem svojih poročil dejal, da ima ameriška pošta z razpošiljanjem časopisov in revij skoro \$75.000.000 izgube na leto. Tudi iz tega se lahko sklepa, zakaj so ameriški listi tako poceni. Bogate trgovine, razna druga podjetja in privatni interesi jih vzdržujejo z oglasi, pošta jim pomaga nositi stroške razpošiljanja, delavsko ljudstvo jih pa naroča in čita.

Veliki dnevniki imajo posebne poročevalce v vseh važnejših mestih po svetu in razen teh še posebne agencije za zbiranje in razpošiljanje novic včlanjenim dnevnikom; take agencije so Associated Press, United News, Hearstov International News itd. Dasi je zbiranje novic in raznih opisov ter člankov zelo ekonomično urejeno, stane urejevanje vsakega velikega dnevnika več milijonov dolarjev na leto. Manjši dnevniki si pomagajo z novicami, ki jih pošilja kaka slabša agencija, večinoma pa "strižejo" iz velikih dnevnikov. Slednje velja posebno za neangleške dnevnike in tednike, ki prinašajo novice, katere prevajajo iz angleških, večinoma kapitalističnih dnevnikov.

Nekateri veliki dnevniki imajo vposljenih v svojih tiskarnah, uredništvu in drugih svojih uradih več tisoč oseb, kakor kaka tovarna. Veliki dnevniki in magazini so lastnina raznih bogatih družb, sestoječe iz premožnih politikov, urednikov, slikarjev in industrialcev. Dnevniki, ki so navidezno posest kake posamezne osebe ali par oseb, so odvisni od ene ali druge večje tiskovne družbe ali trusta.

Delavski listi so odvisni samo od delavcev, zato je delavskih listov zelo malo, dasi je delavcev velike in tvorijo po mestih večino prebivalstva. Tudi ameriški delavec smatra da je vse "delavsko" in "prija-

teljsko delavstvu" kar se mu laska. Kapitalistično časopisje se razume na zavažanje ljudstva in ga drži v svojem objemu posebno še zato, ker mu v svojih kolumnah daje to kar "ljudstvo — hoče".

Kaj je z milwauško debato?

"Milwauška debata" je danes stvar "manevrisanja, da rabim priljubljeni izraz naših prijateljev pri "Radniku".

G. Fr. Novak, urednik "D. S.", je dne 13. novembra priobčil članek, v katerem je pozval podpisanega na debato. Ker se je bahal, da je že "večkrat" pozival, se je bilo treba seveda ojunčiti, napraviti testament, dobiti naslednika (kajti če me Fr. Novak "porazi" se moram "spreobrniti" kakor se je on) in sprejeti poziv. Samo to se mi je čudno zdelo, da Fr. Novak ni navedel nikakršne teme. In še danes ne razumem, kako je mogel pozabiti na najvažnejšo stvar v debatah — na subjekt, o katerem naj se debatira.

Ko je pisec teh vrstic, potem ko je bil opozorjen na poziv, prišel malo k sebi, se je zamislil in študiral, kakšno temo bi predlagal g. F. Novaku za debato. Ko je stvar srečno rešil, je naznanil v Proletarcu z dne 20. novembra, da je pripravljen na vse, da se je spravil s tem svetom in potem skromno predlagal pozabljenemu uredniku "D. S." temo (glejte da boste to besedo pravilno izgovorili, da si ne boste predstavljali noč pred očmi).

Ko je g. F. Novak temo prečital, je rekel allright, tema velja taka kot je. Pa je pričel brskati bridko sabljo za dvoboj ob zgodnji jutranji uri. Nekateri njegovi drugovi so se zbal in rekli, da bi bila komedija bolj prijazna če bi se biksali štirje. Pa so predlagali: Po dva naj bosta od vsake strani.

To je bil pričetek "manevrisanja".

Če se šalo za moment odloži, lahko resno povem, da so bili moji pogoji:

Debata se mora vršiti popoldne. Predsednik mora biti oseba, ki je sprejemljiva za obe strani. V dvorani ne sme biti nikake agitacije ne za eno ne za drugo stran. Namesto kolekte sem priporočal, da naj se določi vstopnina. Fr. Novak mora podati izjavo o aferi, ki je prišla na dan s sporom v Radnikovem odboru radi kupnje "D. S.", najmanj dva tedna pred debato.

Frank Novak je dejal, da si temo osvoji, prisegel da izjave ne poda v listu ampak "pred ali po debati," o drugem pa se bodo že kako dogovorili zastopniki obeh strani.

Ker sem si mislil, da sedaj je itak vseeno, sem privolil, da sme F. Novak podati to svojo izjavo, če se je ne upa v listu, katero bi tudi mi ponatisnili, takoj v pričetku svojega prvega govora, čas ki ga bo zanjo porabil, se mu pa zara-

čuna v čas, določen njemu za debatiranje. Moj pogoj je bil, da se smem pečati tudi s to "izjavo", kakršna pač bo, če se mi bo zdelo potrebno, in tega pogoja se držim, pa četudi mi sapa odnese tla pod nogami; se bom pa za kako stvar v zraku prijel. Odnehal sem pa od pogoja, da se mora vršiti debata popoldne, ker mi je bilo sporočeno, da se primerne dvorane za popoldne v januarju ob nedeljah sploh ne dobi. To se mi zdi zelo velika koncesija, že zato, ker se debate navadno nikjer ne prirejajo dopoldne, ampak vselej popoldne. Razen tega bom jaz na škodi in ne moj protivnik, če se bo debata vršila dopoldne.

Ker nisem tako hudoben kakor moj protivnik pri "D. S." misli da sem, sem celo dovolil da smeta od njegove strani nastopiti dva, jaz bom prinesel pa dve sablji, vsako v eni roki. Protivnika bi si vzela vsaki polovico časa, da se ne bi preveč upehala. V debatah se sicer nikoli ne grabi po več parov drug za drugim, pač pa je to v navadi med boksarji in pugilisti sploh. Če bo ta debata bolj pugilistična kot pa umska, potem je pa res dobro, da se organizira vsaj štiri pare, dva "heavy weight" in dva "light weight", vstopnina pa naj bo najmanj \$1.75 in vojni davek.

Fr. Novak je sedaj mnenja, da je njegova izjava glede nakupa "Slovenije" stvar sama zase in zahteva zanjo gotov čas, ki se ga ne sme vključiti v čas, ki ga bo imel za debato. Nothing doing! Ako jo hoče podati na ta način, naj skliče poseben shod.

Ko so mu povedali, da bo govoril on prvi, ker je on tisti ki poziva na debato, je dejal, da se s tem ne strinja, ker ni on določil teme. A-a-a! Glej, glej, kako je pozabljenost ali pa nevednost prav prišla! How did you get that way, Francelj?

Mar naj bom sedaj jaz odgovoren za "pozabljenost" urednika "D. S."? Prosim, da mi F. N. pojasni: Kaj pa si on predstavlja pod imenom "debata"? Zares bi rad da mi pove.

Namreč, svet je poln "buržvaznih predsodkov" in eden takih predsodkov je tudi, da tisti ki "poziva" na debato, govori prvi, enostavno zato, ker ima "nekaj za povedati". Tisti ki je pozvan, pa potem ugovarja, če se prej ne "spreobrne". Če mi Fr. Novak ne verjame, se lahko informira pri avtoritetah, ali pa pri "Radnikovich" v Chicagi.

Pa menda ne, da bi jim že pohajal pogum? Kje pa je korajža, ki jo je bilo še toliko pred par meseci?

Popustil sem od dveh pogojev: Da se debata vrši popoldne, in da mora biti izjava podana dva tedna pred debato. Da bi se pa Vi takole norčevali, — nak, ne bo šlo. Razpodelbo časa sem poslal odboru in ta je merodajna.

Pravijo, da "so pisali koritarjem v Chicago po informacije". Bravo! če je to res. Na razpolago jim je nekaj renegatov, nekaj faliranih kandidátov za službe, en učenjak, in morda tu-

di kakšen gl. odbornik (med ameriškimi Slovenci se ima navadno te v mislih kadar se govori o "koritarjih").

Ko so "pozvali" na debato Tavčarja in Ovna, sem obema zameril ker sta obljubila biti ob priliki na razpolago, kajti vedel sem, da ni okoli "D. S." nikogar ki bi bil toliko pošten da bi bil stvaren v debati ali da bi se ga moglo jemati resnim. Ko se je eden njihovih kričačev vrnil v Milwaukee, je dobil nekje hitro dvorano, napisal v svojem listu vabilo na debato in pozval omenjena naša sodruga, naj se namesto k prvi sveti maši usedeta na prvi jutranji vlak in odrčita v Milwaukee, kjer so ju čakali vneti pismarji in drugi učeni veljaki ter nekaj radovednih ljudi. Izgleda, da se štab pri "Sloveniji" še ni reformiral, najbrž zato ne, ker reforme diše po "socialpatriotizmu".

Ker pričakujem, da se bo Frank Novak vseeno ojunčil in se poučil kaj beseda debata pomeni in kakšna so pravila debat, upam, da se meseca januarja vendarle vidiva na odru.

Naj mi nihče ne zameri, ker se poslužujem "takega tona v pisanju". Ko bi imel opraviiti z drugačnimi ljudmi, bi vzel stvar resnejše, tako pa — kaj sploh hočem drugega? Frank Zaitz.

Ob kakšnem vremenu se dogodi revolucija.

Naš revolucionarni klub ima sejo vsaki teden. Ko se je ustanovil, nas je prišlo skupaj toliko da smo lahko izvolili odbor. Druge seje se je udeležilo zelo malo članov radi deževnega vremena. Revolucija se torej ne bo pričela na deževni dan. Ko smo imeli tretjo sejo, je bilo viharo in grozila je velika nevihta, kakor nalašč vreme za revolucionarje. Na sejo smo prišli samo štirje. Na četrti seji smo imeli slabo udeležbo radi vročine. V vročini se res ne more ničesar velikega podvzeti, zato smo vse važnejše točke odložili za jesenske seje. Pa je bil vselej dež, ali je bilo viharo, ali megleno, ali pa je padal sneg in je bilo mrzlo zunaj in v glavah. Naš klub smo razpustili in ustanovili kadilski in pivski klub. Prihajamo skupaj dvakrat na teden, kadimo, pijemo, pojemo in igramo. Ker smo se drug drugega že precej naveličali, bomo klub, ko pride lepše vreme, razpustili. — K. T.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je 902
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic. Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Elyške volitve.

ELY, MINN. — Dne 2. decembra so se vršile v tem mestu volitve za župana in par mestnih svetovalcev. Ely je eno tistih mest, v katerih "kranjski element" res nekaj šteje in bi štel, če ne bi bil tako "kranjski" in janezast. Ely ima pet tisoč prebivalcev in izmed teh je dobre dve petini Slovencev in nekaj drugih Jugoslovancev. Volitev 2. decembra se je udeležilo 1833 volilcev. Med temi je kakih 800, morda nekaj več slovenskih glasov. Nobena druga narodnost ni tu zastopana v tolikem številu kakor naša.

Slovenci smo tu pred leti dobivali v nagrado od tega ali onega župana kakega policaja naše narodnosti. Potem so se pametnejši zmislili, da bi lahko tudi kakšen naš človek "ronal" v občinski svet. Dogajalo se je da je pri vsakih volitvah kdo ronal, v mestni svet pa so navadno prironali kot obiskovalci in ne kot svetovalci. Le včasih je bil eden ali drugi izvoljen. To je podžgalo tudi drugim ambicije in vedno več slovenskih kandidatov se je oglašalo. Že več let nazaj je bil izvoljen za mestnega blagajnika ambiciozni in takrat še več ali manj popularen George Brozich. Bil je prominenten bankir, zmožen angleškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi, znan s trgovskimi krogi in prijazen z Oliver kompanijo. Ta Geo. Brozich je bil pozneje izvoljen za župana, kar se je smatralo za izreden dogodek. Niso ga pa izvolili toliko slovenski kot drugi glasovi. Brozich je bil namreč med Slovenci vedno manj priljubljen.

Zadnji elyški župan je bil Frank Jenko, "gorenjska grča" in "old timer" na Elyju, dasi je mož še mlad. Pri volitvah 2. decembra je bil poražen in župansko čast je dobil Ernest Hanson, železniški klerk na elyski postaji. Dobil je 986 glasov; Jenko jih je dobil 828.

Joe Komatar je kandidiral za svetovalca in bil tudi poražen. V mestnem svetu sta ostala še dva Slovencev, namreč Fr. Erčul in Louis Champa.

Volitve se niso vršile v znamenju delavske in protidelavske kampanje, ampak so imele bolj narodnostni značaj. S tem porazom so slovenski volilci najbrž izgubili svojo moč kot narodnostna skupina, že zato ker tudi Slovenci nismo "eno" kadar je treba glasovati. Slovenci kandidatje se bodo v bodoče uveljavili le tedaj, če bodo kandidirali na širši "platformi".

Noben kandidatov, izvoljeni in poraženi, ni bil socialist ali pa kak vroč zagovornik farmerske-delavske stranke. Taka politika na Elyju ni še vdomačena.

Proti slovenskim kandidatom so agitirali tudi Slovenci, med njimi posebno John Judnich, kateremu ta prestopek zelo zamerijo. Njemu je pač vseeno. Glasovi, ki sta jih dobila Jenko in Komatar, niso bili samo slovenski, torej so imeli J. Judniče tudi na drugi strani.

Par naših rojakov se navdušuje za klub farmerske-delavske stranke, ki pa ga je treba seveda šele organizirati. Ne bi smel biti samo slovenski, ampak splošni, če bi se hotel politično uveljaviti in dobiti obično v svoje roke. O socialističnem klubu ne govori-

mo. Slovenskega tukaj še nikoli ni bilo, malo vsled strahu pred kompanijo, malo pa vsled strahu pred peklom. Naselbina je drugače napredna in ima svoj narodni dom, ne posebno velik, in svojo čitalnico. Tudi slovensko farno cerkev imamo, oziroma imajo. — *Poročevalec.*

Članstvu kluba št. 27 v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Druga mesečna seja kluba št. 27 je preložena iz nedelje na soboto dne 27. decembra ob 7. zvečer. Vršila se bo v klubovih prostorih. Vzrok preložitve je, ker bo v nedeljo dramatična predstava društva "Ivan Cankar", v kateri bo nastopilo več članov kluba in bi raditega ne mogli priti na sejo.

Druga redna mesečna seja bo torej v soboto 27. decembra ob 7. zvečer. Udeležite se je polnoštevilno. Na dnevnem redu so volitve odbora za bodoče leto in druge važne točke. — *John Krebelj*, tajnik.

V Kaylorju kakor pod carizmom.

KAYLOR, PA. — Tu nas je komaj sto Jugoslovancev. Imamo društvo št. 244 SNPJ., v drugih ozirih pa smo podložniki kuklukskanskega cesarstva. Tujerodce sovražijo kot fanatični verniki živega vruga.

Tajnik omenjenega društva naš somišljenik John Dolmovic je prejel iz urada JSZ. pred zadnjimi volitvami kampanjske letake, ki jih je razdal, nekaj pa nalezil na vidnih mestih. Kmalu potem so štirje člani K. K. K. udrli v njegovo stanovanje. Dolmovic je bil na delu, a njegova soproga, z otroci je bila doma. Ker so hoteli tega prevratneža, ki se drzne agitirati proti Coolidgu, spraviti v luknjo, so takoj pričeli stikati kje bi našli kaj pijače. Našli so tri galone borovničarja — pijača ki jo naši ljudje ne smatrajo za vino ampak za nekaki "pop". Tudi klanovci menda niso bili sigurni, pa so šli pred sodnika brez evidence, pač pa so prisegli, da so našli v Dolmovičevem stanovanju 15 galonov vina. Dolmovic je bil obsojen na \$200 globe in 30 dni zapora. Imel je advokata, ker je vedel da v klanskem cesarstvu ni pravice za vse, pa mu ni nič pomagalo, ker so vsi, sodnik, šerif, odvetniki in širbarji člani K. K. K. Ko so ga peljali v ječo, mu je eden biričev dejal: "Sedaj boš pa lahko volil za Coolidga." Zaprli so ga 27. oktobra in izpustili 25. novembra. Pretekli teden so se lotili nekega Hrvata, ker se jim zdi prerdeč. Govore, da ga bodo dali šest mesecev v prisilno delavnico. Tako postopajo z nami. Ker nas je malo, so še toliko bolj arogantni. — *Tk.*

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebinsko je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnike. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodrugi in somišljeniki, širite naše liste!

Poročilo o waukeganski debati.

WAUKEGAN, ILL. — V nedeljo 14. dec. se je vršila tu javna debata pod avspicijo soc. kluba št. 45 JSZ. Debatirala sta sod. Anton Vičič, član kluba št. 45, in John Mahnič, nekdanji član tega kluba, o temi "Taktika JSZ. z ozirom na zadnjo svetovno vojno in Ameriška socialistična stranka."

Martin Judnich, tajnik kluba, je odprl zborovanje. Pojasnil je o čem se bo debatiralo in kdo bo debatiral. Da ne bi nasprotna stranka imela ugovora proti predsedovatelju debate ako bi ga določil klub prej, češ da nastopa pristransko, odpre tajnik nominacijo kandidatov za predsednika. Izvoljen je bil Rudolf Skala, ki je bil res nepristranski in vzorno vodil zborovanje.

Prvi je nastopil s. Vičič, ki je pozval protivnika na to diskuzijo. V svojem uvodnem govoru je pojasnil zgodovino dogodkov med in pred vojno s posebnim ozirom na narodnostna vprašanja in socialistično gibanje, ki so vodila do taktike, ki jo je zavzela JSZ. med vojno in ki jo je privedla izven ameriške soc. stranke. Posegel je v razprave in sklepe mednarodnega kongresa, ki se je vršil l. 1889 v Heifeldu, Avstrija. Potem je razlagal, kako so životali jugoslovanski socialisti do l. 1896, ko se je prvič pojavila na pozorišču jugoslovanska socialno demokratična stranka, Ustanovljena je bila na zboru v Ljubljani dne 28.-29. julija 1896; izvajal je nadalje, kako je potem zbor za zborom razpravljaj o jugoslovanskem vprašanju v interesu socialističnega pokreta. Narodnostni boji slabše delavsko gibanje, in slabili so socialistično gibanje v jugoslovanskih deželah. Aneksija Bosne in Hercegovine ni bila brez posledic za socialistično gibanje na jugu dualne monarhije. Konferenca jugoslovanskih socialistov l. 1909 je sprejela z ozirom na to vprašanje razne sklepe, ki so bili obvezni za vse jugoslovanske socialiste. Proletariat jugoslovanskih dežel je bil razkosan na razne dežele in pod vladami raznih držav. Z jugoslovanskimi teritoriji so se igrale imperialistične sile in Balkan je bil torišče intrig, ki je predstavljalo vedne vojne nevarnosti. Ljudstva so bila zapletena v narodnostne boje in v takih razmerah je bilo socialistično gibanje prisiljeno posvetiti jugoslovanskemu vprašanju toliko pažnje kot jo je zahtevalo v interesu socializma. Vse socialistične konference na Balkanu so se pečale s tem problemom, kajti socialistično gibanje ni gibanje fraz ampak gibanje dela in borbe. Ameriški Jugoslavlani so na svojem prvem skupnem zboru l. 1910, ko se je ustanovila današnja JSZ., odobrili stališče jugoslovanskih socialističnih konferenc in kongresov v Belgradu, Ljubljani in drugje in jih sklenili podpirati v njihovem stremljenju stvoriti federacijo dežel na Balkanu. Na tej ameriški socialistični konferenci so bili zastopani delavci vseh štirih jugoslovanskih narodnosti. Na podlagi zgodovinskih dejstev je Vičič dokazoval, da je JSZ. vršila z ozirom na to vprašanje naloge ki jih ji je dal njen ustanovni zbor. Ni se šlo za podpiranje vojne, ampak za izvršitev gotovega dela programa jugoslovanskih socialistov na podlagi socialističnih načel. Ti fakti so JSZ. opravičili, da je pretrgala za gotovo dobo svoje organske vezi z ameriško soc. stranko in se posvetila delu na tistem polju na katerem je upala tiste čase največ doseči. Ako se stvari niso končale tako kot smo mi hoteli in se borili da bi se končale, ni to naša krivda.

Na koncu svojega prvega govora je stavil protivniku nekaj vprašanj, tikajoča se pomena besed med-

narodnost in narodnost in kako si on tolmači razmerje med socialisti in narodnostmi kot takimi.

Drugi je nastopil John Mahnič, od katerega smo več pričakovali. Ni odgovarjal na uvod predgovornika in na njegova vprašanja, in ni pobijal njegovih izjav, pač pa je ponovil pesem o nemški socialno demokratični stranki in njenih državnozborskih poslancih. Pohvalil je Liebknechta in Rozo Luxemburgovo, kakor da je imel kdo kaj proti njima. Izjavil je, da se strinja s socializmom in njega principi, pa kakor je v debati pokazal, ne razume socializma ne njega principov. Togotil se je nad "voditelji", ki delajo za plačo, a ko se opomorejo, pa stopijo na drugo stran. Ti voditelji so izdajalci, je dejal. S temi in podobnimi argumenti je pobijal taktiko JSZ. Ne vem, ali ni hotel, ali pa ni mogel dobiti boljših argumentov. Na koncu svojega govora je vprašal Vičiča, da-li je bila JSZ. tudi takrat v internacionalni zvezi soc. strank ko je izstopila iz soc. stranke.

Vičič je odgovoril, da JSZ. ni nikdar zgrešila načel mednarodnega socializma, da je bila vsikdar socialistična in raditega ni odstopila od kake internacionale ampak od ameriške soc. stranke, ker se je lotila dela ki ga je opisal v prvem nastupu. Nato je Mahniča ponovno vprašal, naj mu odgovori na vprašanja, ki jih je navedel v prvem govoru. Končno je Mahnič vendar stopil in priznal, da imamo pravico vzgajati in vzbujati naš narod. Na prvo vprašanje pa sploh ni odgovoril. (Najbrž mož ni o takih rečeh nikoli razmišljal in zato tudi ni mogel razumeti in vedeti kaj pomenijo.) Ker je J. Mahnič take vrste človek da ne prizna rad porazov, se je glasovalo in navzoči so glasovali Vičiču v prilog. Samo eden je glasoval za Mahniča.

Vsak udeleženec je imel pravico govoriti pet minut in staviti vprašanja. Oglasil se je prvi L. Knežević kot zastopnik hrvatskega kom. kluba v Waukeganu, katerega so baje nalašč poslali na debato. Vprašal je, če so socialistični voditelji priznali svoje taktične napake. — Ker je Vičič v svojem prvem govoru omenil Radiča in njegovo delovanje, ga je omenjeni vprašal, ako pozna Radiča in če ve h kateri stranki pripada.

Glede napak je najprvo vprašanje kaj kdo smatra za napako in čemu. Napake se vidijo šele v luči zgodovine, ne pa v luči strankarskih bojev. S. Vičič je na stavljena vprašanja točno odgovoril in prvega pokazal sod. Debsa, Radiča pa raztrgal, da je bil vse, samo mož ne. Ta komunistični odposlanec je bil z odgovorom zadovoljen, ker je po končani debati prišel čestitati Vičiču, da je dobro divanil.

Ureležba ni bila povoljna. Izgleda, da naši ljudje vse vedo. Ker imaš dovolj znanja, čemu bi zahajal na take razprave? Če bi bilo to res! Toda le prerado se dogaja, da tak vseznalec rajše iz zavetja zabavlja in posluša razne šarlatane, da se mu v stvarni polemiki potem vse ponesreči, kakor se je Mahniču. Človek ima lahko dobro voljo in poštene namene, ali ako jih o pravem času in na pravem mestu ne iznese...?

Pripomniti moram, da je bila ta debata krepka moralna zausnica onim, ki se še zmerom repenčijo radi izstopa JSZ. l. 1918 iz soc. stranke.—Martin Judnich.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE. PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Delavci za svoje liste.

ALQUIPPA, PA. — Pri volitvah dne 4. novembra so v tem kraju dobili glasov:

La Follette, 315; Coolidge, 155; Davis 20; Prohibition, 1. Slovenski in italijanski delavci so glasovali večinoma za La Folletta. Imel sem priliko tekom kampanje govoriti z domačini, ki so se največ izražali za Coolidgea, kajti on varje prosperiteto, da ne uide kam v Mehiko ali na morje. Danes je mnogim že žal, ker so oddali svoje glasove za stranko profitarjskih interesov. Tudi brez pritiska ni bilo. Bosi so imeli navodila od kompanije agitirani za republikansko listo. Strašili so delavce, da bodo obrat ustavili če bo izvoljen La Follette. O superintendentu pripovedujejo, da je dejal da bi odslovil vsakega delavca ki je glasoval za La Folletta, samo če bi vedel kdo so.

Kolikor je med našim ljudstvom naprednega duha, je zasluga listov kot sta Proletarec in Prosveta.

Proletarec je bil prvi slovenski list v tej mešeni deželi, ki je oral ledino in sejal seme prave izobrazbe. Proletarec je lojalna naša stvar in za probujo med jugoslovanskim delavstvom je mnogo storil. To mu morajo priznati vsi, katerim je ta list in njegovo delovanje poznano. Delavci, ako še niste, vam priporočam, da se še pred novim letom naročite na Proletarca in ga tudi čitate. — Frank Strubelj.

Nekoliko slike o "bratih" in bratih.

CHICAGO, ILL. — Ko je "brat" Z. Novak dobil službo pri SNPJ., je iz same ljubezni do nje postal član društva Francisco Ferrer in delal za jednote interes, kot je pozneje pravil v dopisih. "Strankarji" so po njegovem zatrdilu škodljivi jednote in je to v dopisih in v diskuzijah na društvenih sejah vselej povedal. Posebno si je vzel "brat" Zvonko Novak na piko brata Filipa Godino. Namigaval je v dopisih v "Prosveti" o nekem nesposobnem odborniku, kar pa se radi tiste prepovedi, ki se je lasalsko društvo že kesa, ni smelo povedati v času, ko so taki nesposobnjaki kandidirali v gl. odbor SNPJ. Isto, kar je "brat" Zvonko Novak namigaval v dopisih Prosveti po volitvah v glavni odbor SNPJ., se je med volitvami pisalo v "Glasu Svobode". Tu se torej ne gre za eno osebo, ampak za krožek, ki se je zbiral in se deloma že zbira v privatnih lokalih in pri čaši rujnega prav robato zabavlja in obrekuje, nekateri iz zlobe, drugi pa iz nevednosti. Posamezni delci takih zabavljanj so prišli na dan tudi v podobi Zvonkovih spisov, namenjeni, da varujejo "interese jednote". Nekaj jih je priobčil "G. S." in nekaj frančiškansko glasilo, ki ima zveze tudi z "naprednjaki".

V interesu jednote je hotel Zvonko še pred volitvami povedati, da upravnik "Prosvete" ni za "Prosveto". Prvič, da ni sposoben, drugič pa je ta škodljivi upravnik dejal: "Odslej ne bomo več delali za Prosveto, nego za (Tu je imenoval listič, ki nima prav nobenega stika in bi ga kot tak ne smel imeti z jednoto.)" Ta Zvonkov dopis je bil priobčen v Prosveti z dne 1. oktobra t. l. Oglasil se je "v interesu jednote" tudi pozneje in dejal, da bi gl. odborniki, vposljeni v uradu, morali takoj odstopiti ko hitro prevzamejo kandidature v kak politični urad. Strela, zopet je bil Godina udarjen! Bogami, koliko trublja je prizadejal ubogemu učenjaku, ki se je tako "strašno" trudil za interese jednote.

Godina pa ni razumel, da Zvonko "misli njega", ko je pisal o nesposobnosti nekaterih odbornikov

in o izjavi "Odslej ne bomo več delali za Prosveto". Šele ko mu je prišlo na uho posmehovanje dobrih "bratov", je šel pred velikega pisatelja in ga vprašal kako in kako. No, Zvonko je dejal: "Da, tebe sem mislil." V dopisu je "razmrcvaril" tudi predsednika porotnega odbora brata Underwooda, ampak Underwood je bil takrat v Springfieldu in ni mogel drugega kot napisati par "protidopisov". Godina pa je po starem običaju društva F. P. vložil obtožbo proti "bratu" Z. Novaku. Prvo zaslišanje se je vršilo dne 17. oktobra pri društvu Francisco Ferrer, kjer je Zvonko dokazoval, da so kritike v interesu organizacije in večina se je strinjala z njim. Godina se je s tem nazorom zadovoljil, bolj na jasnem pa je hotel biti glede trditve, "da odslej ne bo več delal za Prosveto ampak za neki drugi listič." Ker je Zvonko dejal, da je Godina podal tako izjavo vpričo Zvonkota, je hotel Godina dokazati. Zvonko je bil nekaj časa v zadregi, potem pa je navedel — priče.

Zvonko Novak je dobil za svoja porotnika M. J. Turka in C. Loviška, Godina pa Fr. Zavertnika in Stroha. Ko so tako na vse strani učeno razpravljali in sodili, se je nekdo spomnil da je bila storjena napaka in obravnava je bila razveljavljena in preložena na drugo sejo. Ker študira Zvonko pravo, kot je naznanil v pismu konvenciji SSPZ., je povedal da želi radi tehničnih razlogov obravnavo odložiti in je bila odložena. Ko se je ni moglo več zavlačati in ko so ga pustili tajniki zagovorniki in prijatelji na cedilu, je poslal tajniku društva sporočilo, da "odstopi od SNPJ."

Tako je prenehal biti član naše slavne organizacije (to ni moj izraz) človek, ki je pristopil vanjo iz nesebičnih razlogov (morda) in pričel tako vneto pisati za njene interese, razgaljati "strankarje", "lističe", nesposobne kandidate in odbornike, da je zgorel od samega navdušenja za dobro stvar in ostal le še ogorek, ki ima SNPJ. rad v isti meri kot jo je imel ko je izdajal svoj "listič" v Pittsburghu in kjerkoli se je ipač nahajal. Ko je prenehal ljubiti eno jednoto se je zaljubil v drugo in dasi ga je odganjala je vendar silil naprej "pod njeno materinsko okrilje".

Kako neroden je v izmišljanju, je dokazal tudi njegov neslavni odstop od SNPJ. Predstavite si, ako morete, tole: Kandidirate za upravnika, ali pa recimo v kak drug urad, greste pred Zvonkoto in mu rečete: Ko bom izvoljen, ne bom delal za interese organizacije katera mi bo dala službo, ampak samo za — (roka se mi trese, pa ne vem ali bi zapisal ali ne) — Proletarca.

Kdor kaj takega zapiše, ve da laže in vedeli so drugi če so hoteli. Ali se sploh najde kandidat, ki bi pred volitvami govoril da ne bo vršil svojih dolžnosti v uradu v katerega kandidira? Ali bi svoje naklepe pripovedoval osebi s katero je le malo znan? In končno, mar je Godinu Proletarec res toliko pri srcu da bi delal samo zanj, za ta "listič" ki je nekaterim tako zelo v napotje? Nič več mu ni do njega kot vsakemu članu JSZ., ki je v resnici sodrug in ne samo član "kar tjavendan". Pač pa je raznim Zvonkotom ta list tako "pri srcu", da so dobili radi njega srčno napako. V dopisih je bivši "brat" razkladal o tej svoji ljubezni kolikor je upal da bo priobčeno. Ni bilo vse "iz njegove glave" kar je pisal, ampak je ponavljal kar je čul govoriti v veselje in neveselje družbi in kar je prej že malo bolj razločno pisal "G. S."

Godina se je pregrešil tudi s svojo kandidaturo v politični urad. Prošlo pomlad je kandidiral za al-

dermana. Nominiran je bil na konferenci socialistične organizacije, podpise na peticijo so nabirali socialisti in kampanjo kolikor jo je bilo so vodili socialisti. Godina ni s to kandidaturo porabil prav nič tistega časa, ki ga ima porabiti za izvrševanje svojega dela pri organizaciji v kateri je vslužben. Dobili pa so se ljudje, katerim je veliko "za interese jednote" in rekli, da ni dobro če se človek s tako pozicijo peča s politiko. V mislih so imeli samo socialistično politiko. Agitirati za demokrate ali republikance se jim ne bi zdelo tako pregrešno. Dne 4. novembra je bil Godina kandidat v okrajni davčni (cenilni) urad — zopet na socialistični listi. Nastopil ni radi te svoje kandidature na nobenem shodu, radi nje ni delo ki mu je poverjeno od SNPJ. prav nič trpelo, pa se je vendar dobil Zvonko Novak in pisal v "interesu jednote", da bi morali odborniki ki kandidirajo v politične urade takoj odstopiti od svojih služb v uradu SNPJ.

Ako bi se Godina rajše zanimal za "real estate" in rajše krolal namesto da bi šel tu in tam na socialistično sejo ali predavanje, pa bi bil tudi on "allright" neglede na svoje napake, ki jih ima po zatrdilu učnih ljudi vsak človek po par košev in še nekaj po vrhu.

Ker se sempatam oglašil še kak dopisnik v glasilu SNPJ., v katerem razlaga da se strinja ali ne strinja z "bratom" Z. N., sem napisal ta dopis o "bratih" in bratih. Ko je posegel s svojim kritičnim peresom v gnezdo "nesposobnih odbornikov SSPZ.", so se tudi dobili dopisniki ki so se "strinjali". Ko je poslal na konvencijo pismo v katerem se je oproščal Somraku, so se nekateri zopet strinjali in razglušali to "grevngo" kot da jo je obudil predsednik ameriške republike.

Napisal sem to ker je bolje da se ne preide preko takih afer z molkom. Naj se izvedo! Ne gre se za enega Zvonkoto, ampak za element ki se slika za naprednega, v resnici pa je nazadnjaški, duševno len in sebičen. Upam, da bo dne 9. januarja na diskuziji kluba št. 1 dobro zastopan.

Mogoče mi bo kdo očital, da "raznašam" v javnost reči, ki spadajo v delokrog društev ne pa v kak "listič ki bi kot tak ne smel imeti nobenih stikov z jednoto". Ali ta listič bo še dolgo v nadlego in strah grešnim ljudem, ki mislijo, da bi moral biti samo zato tukaj da bi se ga grizlo. Kar se tiče "raznašanja", si bom izprašali vest, če bom obtožen ali grajan.—F. Z.

Refleksije debate v Waukeganu.

Nekaterim ljudem se ne dokaže ničesar s še tako jasnimi dokazi. Njim je belo črno zato ker se s teboj ne "strinjajo", ali pa zato, ker so na koga jezni, ali pa radi tega, ker so se navzeli nekakšnega mišljenja bogzna kje in se ga drže kakor potapljač človek za kraj preobrnjenega čolna.

Mahníč, ki je dne 14. decembra debatiral s dopisanim, je tak človek. Njemu je argument farsa. Kaj bi z dokazi! Dokazi so njegovi taki zato ker se s teboj ne strinja, tvoji pa taki zato ker z njim ne soglašiš. Drugi Mahníč je Breñce. Argumenti so jima le tako za šalo in celo glasovanje jim je šala. Še številke jim nič ne povedo.

Problem, o katerem sva debatirala, sem obdelal kolikor se more v takih okoliščinah sploh pričakovati. Citiral sem datume, sklepe itd., razlagal probleme, ki pridejo na površje v gotovih časih zgodovine, toda imel sem pred seboj protivnika, ki mu vse to dokazovanje ni ničesar izdalo — enostavno zato ker ga ni mogel razumeti.

Človek mora znati misliti in mora imeti tudi znanje, vsaj znanje o tisti stvari o kateri hoče debatirati. Drugače se blamira, in če nima znanja, niti ne ve da se je osmešil.

Taki ljudje bi morali napraviti samomor svoji domišljavosti. Če si enkrat umore domišljavost, tedaj je mogoče da se jih prime celo veselje do učenja in se kaj nauče. Kdor hoče debatirati o socialističnih načelih in o socialnih problemih, narodnostnih vprašanjih itd., ta se mora učiti. Tako znanje se ne dobi v prerekanjih v kakšnem lokalni, niti v zabavljanju, ampak z učenjem.

Pozivam rojaka Mahníča in Breñceta, da prideta v našo sredo, da pomagata delati, izboljševati kar se jima in drugim zdi napačnega in da se učita. Če pa tega nočeta, tedaj je bolje da tudi z zabavljanjem in kritiziranjem prenehata.

Tu je namestu, da jima citiram Debsa, katerega imata tako rada na jeziku. Debs je v nekem članku, spisan med vojno, rekel sledeče: "Tu in tam se nahajajo socialisti, ali bolje rečeno ljudje, ki smatrajo sami sebe po krivem za socialiste in mislijo da je socialistično jahati konjička. Če so storili napako, mislijo da zahteva 'doslednost', da vztrajajo v njej, medtem ko bi zahtevala pamet, da jo popravijo."

Toliko za enkrat, napisano z namenom, da se pri zadeti poboljšajo.

Anton Vičič.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji v Colorado	28
Charles Pogorelec, Chicago, Ill.,	10
John Krebelj, Cleveland, O.	7
Louis Kveder, Penna.	6
John Shabus, Milwaukee, Wis.	4
Andy Šimčič, Homer City, Pa.,	3
Louis Britz, Lawrence, Pa.,	2
Frank Ludvik, Cleveland, O.,	2
Donald J. Lotrich, Chicago, Ill.,	1
Joseph Koenig, San Francisco, Cal.,	1
Fr. Florjancich, Chicago, Ill.,	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.,	1
Lucas Butya, Moon Run, Pa.,	1
Vinko Ločniškar, Chicago, Ill.,	1
Jernej Kokelj, Penna.	1

Listu v podporo.

CHICAGO ILL.: Neimenovan \$15.00, po \$1:	
John Rayer in Chas. Pogorelec; po 25c:	
Frank Pečnik, skupaj	\$ 17.25
LLOYDELL, Pa.: Veselo omizje	1.00
FINLEYVILLE, Pa.: Anton Logar	2.00
CLEVELAND, O.: Lovrence Gorjup	2.65
PUEBLO, COLO.: John M. Stonich	.31
BARBERTON, O.: Klub št. 232, JSZ.	5.00
DIXON, ILL.: Mike Keber	10.25
Skupaj	\$ 38.46
Prejšnji izkaz	754.83
Skupaj	\$793.29

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Radi pomankanja prostora so iz te izdaje izostali članki, naznanjeni v prejšnjih dveh izdajah. Priobčeni bodo v prihodnjih izdajah.

Vtisi iz agitacije.

Piše Anton Žagar.

Prva postaja. — Red Lodge in okoliške naselbine. — Čudni argumenti. — Nov klub. — Pojemanje slovenskih kolonij v Montani. — Slabe delavske razmere. — Butte in njegovi ljudje.

Po dveh mesecih agitacije za "Proletarca" in JSZ. se do danes še nisem oglasil. Na potovanju po naših naselbinah človek največkrat nima priložnosti in časa, ki bi ga mogel porabiti za pisanje.

Nisem se podal sedaj prvič na agitacijo, zato sem vedel, da sem se lotil težkega dela. Z vztrajnostjo in potrpežljivostjo se da vedno nekaj doseči, četudi ne toliko kolikor bi rad. Vztrajnost in potrpežljivost pa morati biti agitatorju zveste spremljevalke. Če ga ena ali druga zapusti, je čas nehati.

Ko sem se podal na pot, sem bil v North Dakoti. Oborožil sem se z listinami, približnimi načrti, knjigami in dobro voljo ter se odpeljal v Montano, državo, ki ima nekaj bogatih farmarjev, precej revnih, razmeroma mnogo rudarjev in pa delavcev, ki so vposlednji v rudotopilnicah. Prva moja postaja v Montani, kjer sem pričel agitacijo, je bila Red Lodge. Dospevši tja sem se najprvo oglasil pri sod. Erznožniku, ki je eden najaktivnejših rojakov in sodrugov v Red Lodge. Sprejel me je prijazno, ne le kot potnika ampak kot so-druga. Ko se je jel najin pogovor sukati o načrtih podvzete agitacije, mi je dejal, da sem prišel ravno v času, ko rovi v tem kraju slabo ali skoro nič ne obratujejo. Uspeh v takih okolščinah ne more biti drugačen kot slab. Torej nič kaj razveseljivo za začetek. Res se je takrat tam slabo delalo (mogoče je sedaj bolje). Mnogo naših rojakov se je izselilo na lov za stalnejšim delom. Red Lodge, nekdanj živa, napredna, socialistična naselbina, sedaj hira, bodisi kar se tiče dela, bodisi kar se tiče aktivnosti na delavskem in prosvetnem polju. Pomanjkanje sigurnega in stalnejšega dela je glavni vzrok.

Kljub temu sva se z Erznožnikom podala okoli slovenskih družin, kolikor jih je še ostalo v Red Lodge. Ker se ne zanimajo dosti za delavsko stvar, ne bi mogel napraviti več kot sem. Pri agitaciji mi je pomagal tudi še iz Sheboygana mi poznani rojak Jeray.

Naslednji dan me je s. Erznožnik odpeljal s svojim avtom v tri milje oddaljeni Washoe. Ustavili smo se pri rojaku Tony Mellerju, tajniku društva SNPJ. Dal mi je vso mogočo pomoč pri agitaciji. Še tisti večer sva obiskala vse Slovence v naselbini. Rezultat je bil približno dober, vsaj boljši kakor na Red Lodge. Dobil sem nekaj novih naročnikov za Proletarca pa tudi stari so skoro vsi obnovili naročnino.

Iz Washoe sem se podal v bližnji naselbini Scaheolle in Bearcreek. V teh je mnogo naprednih rojakov in simpatičarjev našega gibanja, kot Doviček, Planinšek, Cvelbar, Marinčič in drugi. Vsi ti so bili člani tamkajšnjega socialističnega kluba ko je še obstojal. Cvelbar najbolj deluje, da se ga zopet ustanovi oziroma reorganizira. Želeti je, da ga pri tem delu podpre toliko delavcev kot jih je potrebno za ustanovitve organizacije. Proletarec je v tem okolišu dobro razširjen. Razpečal sem precej knjig in brošur. Raz-

delil sem kjer sem mogel tudi kampanjske letake in pamflete, namenjeni za socialistično propagando, ki mi jih je poslal glavni stan soc. stranke. Na Bearcreeku sem naletel tudi na ljudi, ki nočejo Proletarca, češ da jim Prosveta zadostuje, ker ravno tako piše kot Proletarec. Čemu potem dva enaka lista v hišo? Neki drugi rojak pa mi je rekel, da kadar bo Proletarec tako urejevan kot Prosveta, pa ga bo naročil. Tretji ne mara Proletarca, ker ne prinaša novic. Izgovori in argumenti, ki so z delavskega vidika nepojmljivi, oziroma ki kažejo nepoučenost in nevednost ljudi.

Proletarec je socialistični list, ustanovljen za socialistično propagando in za vzgajanje delavstva v socialističnem duhu. Proletarec je glasilo socialistične organizacije in pod njeno kontrolo in njena last. Brez takih listov ne bi bilo socialistične stranke in ne JSZ. Prosveta je last podporne organizacije, katere vodstvo je danes sicer našemu gibanju prijazno, toda njeno glasilo se ne more ogrevati za socialistično stranko tako kot bi se če bi bilo glasilo socialistične politične organizacije. Dopisi v Prosveti, ki JSZ. niso prijazni, niso redki. Nekateri dopisniki propagirajo odpravo vsake politike iz glasila SNPJ. Vsi ki to priporočajo, so nasprotniki socialistov. Če se dogodi, da enega dne zmagajo, kar ni izključeno, bodo spremenili Prosveto v malomeščanski dnevnik, ki bo prijazen delavstvu na način kot so mu Hearstovi listi. Če hočete, da ostane Prosveta delavski list, skrbite, DA O-STANE PROLETAREC RAZŠIRJEN. Ne smete se pa zanašati, da bo jednota in njeno glasilo vršilo funkcije, ki jih imajo socialistične organizacije in njihovo časopisje. Jednota ni politična stranka, ampak podporni organizacija. Članstvo, s katerim se ponša, v večini ni prišlo vanjo radi politike in načel, ampak radi dobre podpore, ki mu jo nudi.

Kako ubogi so nekateri čitatelji, dokazuje zahteva po novicah. "Zanimive" novice, kakšen "lep" roman, to je za takega človeka vsa duševna hrana! Čemu bi čital Proletarca, ko pa vse tisto "že prej izve" iz kakkega drugega lista. Proletarca ni še nikoli čital, slišal pa je od drugih, da ne prinaša novic in nič zanimivega. No, in potem vas muči s takimi izgovori.

Zanimivi so takim čitateljem listi, ki so napolnjeni vesti in opisov o "misterijaznih" umorih, ljubimskih dramah, tragedijah, komedijah in "škandalih." Ameriški dnevnik dobro vedo, kaj ljudstvo "hoče", zato pa imamo liste, ki niso drugega kakor strup za možgane. Ni čuda, da je napredek tako počasen, ker je masa opojena z manijo po "novicah", o izobrazbi pa nima pojma.

Proletarec je urejevan tako kakor delavski list MORA BITI. Ko bi se delavstvo ravnalo po tem kar on piše bi mu več koristilo kakor vse "zanimive" novice, s katerimi ga premeteni kapitalistični politiki in strategji drže proč od zanimanja za delavske organizacije. Koliko dnevnikov, ki so polni novic, vam priporoča, da se organizirajte recimo v socialistični stranki? Samo socialistični! In za komunistično agitirajo samo komunistični. Vsem drugim je časnikarstvo business in pa opojno sredstvo za zavajanje mase. Da ne bo moj spis predolg, ga moram omejiti kolikor največ mogoče na opisovanje agitacije.

Iz Bearcreeka sem se podal na severovzhodno stran med rudarje v Klein, Giltown in Roundup. V Roundupu sem se najprvo oglasil pri Antonu Kristanu, ki mi je bil zelo naklonjen in mi pomagal na agitaciji. V omenjeni naselbini sem prvič prišel v dotiko z ljudmi, — ne z ljudmi ampak z eno osebo, ki je bila afek-

tirana od revolucionarne influence ala "D. S." "Revolucionarne" fraze je raztresal v ravno taki obliki kot smo jih navajeni poslušati po vzhodu od Radnikovcev, za katerimi kopirajo tudi pri "D. S." "Komunistični" listi so mu nekaj vzvišenega, intelektualno tako visokega, da jih mi z našimi malimi, revnimi možgani ne moremo razumeti. Uverjen je tudi, da bo W. P. napredovala. Odkar se je ustanovila pa do danes, je res napredovala, toda na rakov način. Vedno manjša je. Radi njene intrigarske taktike izgublja tla pod nogami, kakor tudi njene sovrstnice po Evropi. Pred mano leži "Denver Post", dnevnik ki ni bil socialistom nikoli prijazen pa tudi komunistom ni, toda poročilo v njemu o državnoborskih volitvah dne 8. decembra v Nemčiji je točno, in iz njega je razvidno, da je kom. stranka nazadovala za sedemnajst mandatov kljub Zinovjevemu apelu na nemške delavce, katerim ga je poslal pod firmo moskovske internacionale. Nemška vlada jim je z aretacijami pomagala v agitaciji, ne pa škodila, kot poročajo iz Nemčije. Revolucija torej ne maršira po notah.

V Kleinu sem se oglašil pri družini Miklič. Tudi ta mi je dala dobro pomoč pri agitaciji. Dobil sem precej novih naročnikov na Proletarca ter prodal lepo število knjig in brošur. Miklič mi je obljubil, da se bo potrudil kolikor bo mogel da bo tudi njegova naselbina dobila socialistični klub in tako prišla v vrste JSZ. Omenil mi je, da ako se klub ustanovi, bo imel precej trd boj, ker je v naselbini par hrvatskih "ekstremistov", ki so pripravljeni z vsemi sredstvi ovirati akcijo za ustanovitev socialistične organizacije. Tudi pri podpornem društvu ruvarijo, posebno neki Palič. Ako sumi, da je v dopisu kaj socialističnega, zahteva, da se naj ga zavrže. Če mu je kdo ugovarjal, je hitro pojasnil, "da socijalistične partije nema više". Kot vsak pravoveren Radnikovec mora tudi ta agitirati za svoje hrvatsko glasilo, širiti "D. S." in "Daily Workerja". Slovencem pravi, da so okoli sto let za Hrvati, zato ker jih ne more pridobiti za razdiralno delo in brezpomembno stresanje fraz.

Odpeljal sem se proti Great Fallsu, kjer sem se ustavil pri rojaku Ponikvarju. Pomagal mi je pri agitacijskem delu, kakor tudi rojak Pike, tajnik društva SNPJ. Uspeh ni bil kaj posebnega, kajti Slovencem v Great Fallsu ni več toliko kot jih je bilo. Presečili so se radi slabih delavskih razmer. Slovenci so zaposleni večinoma v rudotopilnicah. V Great Fallsu privlačajo bakreno rudo in deloma druge. Delo v topilnicah je naporno in nezdruvo, slednje radi strupegne prahu, ki ga vdihavajo delavci in radi plinov, ki jih daje iz sebe stopljena in žgana ruda. Greatfallska topilnica se ponaša z najvišjim dimnikom na svetu. Dim, plini in prah, trojica, ki je doma v vsaki topilnici, uničujejo tudi farme in gozdove. To je vzrok, da so v poznejših letih bile topilnice prisiljene "loviti" dim in prah, da ne dela poljam in gozdom toliko škode. Dvanajst milj od Great Fallsa se nahajajo premogarske naselbine Trace, Stockett in Sandcoulee. V slednjih dveh živi do petnajst slovenskih družin v katerih je napredek precej dobro pojmovana beseda. Socialistični klub je bilo med njimi lahkota organizirati. Pokazali so veliko zanimanje za naše gibanje, ki jim ni tuje kljub izoliranju. Novi klub bo tudi aktiven in v čast naselbini. Rojak Zupan v Sandcoulee ima svoj premogovnik, v katerem je zaposlenih več delavcev, kljub temu se Zupan ne prišteva h kapitalističnemu razredu, pač pa je zaveden član delavskih vrst. Dal

mi je vso mogočo kooperacijo in postal član socialističnega kluba, ki smo ga ob tem času ustanovili.

Sodrug v Sandcoulee in Stockettu, bodite trdni in vztrajni v organizaciji in stranki, h kateri ste se pridružili.

Ustavil sem se tudi v East Heleni, mesto rudotopilnice, ravno tako ali še bolj nezdrava kakor je v Great Fallsu. Stotine naših rojakov je že bilo v East Heleni in delalo v njeni topilnici. Danes tu ni več mnogo Slovencev. Svoječasno je bil v nji močan socialistični klub, o katerem danes ni več sluha. Ljudje, ki so delali zanj so se razšli, drugih pa ni bilo da bi nadaljevali s socialistično agitacijo. Rojak Mihelich in njegova soproga sta pokazala največ volje za napredno stvar, ampak dva ne zmoreta mnogo.

Par dni pred predsedniškimi volitvami sem prišel v Butte, — rudarska metropola, ki ima največjo slovensko naselbino v Montani. Na podlagi tega sem računl, da bom dosegel v Buttu velik uspeh, najsibo glede Proletarca ali organizacije.

Butte z okolico ima približno 45.000 prebivalcev. Bakreni rudniki segajo prav v sredino mesta. Druge industrije v Buttu ni. Dasi se producira na vlake rude na dan, je v Buttu le majhna rudotopilnica. Ruda se prevažna večinoma v bližnjo Anacondo, kjer je velika topilnica, in v Great Falls. Obe sta last družbe, ki poseduje buttske rudnike, skoro vse mesto Butte in Montano.

Kmalu ko sem se podal na agitacijo po mestu, sem dobil o mojem uspehu vse drugačno mnenje. Spremljal me je Rudolph Kap. Ljudstvo je udano pijači in našel sem več ljudi pijanih kakor treznih. Agitatorji vedo, kakšni so uspehi agitacije med takimi ljudmi. Svet se zabava s pijačo in harmoniko in gara. Ubija se na oba načina. Neka žena mi je rekla: "Ti ki hodiš tako po 'havzih' bi mi pa lahko tole grozdje prodal ki ga imam v 'šendi'." Pojasnil sem ji, da grozdje in "Proletarec" ne gre skupaj, pa ne vem, če me je razumela.

Slovenci v Buttu imajo tudi faro in župnika, ki ima nad njimi še mnogo vpliva. V Buttu je mnogo rojakov, ki so v tej deželi po par desetletij in več. V dotiko sem prišel tudi z ljudmi, ki se jokajo za pokojno Avstrijo. Jezili so se prav resno, zakaj smo pometali orožje iz rok (imel sem namreč "čas" pretepati se na evropskih bojiščih pod zastavo dualne monarhije) in pustili, da je blaga in dobra avstro-ogrska monarhija propadla. Ko bi bili taki junaki vsaj 24 ur na fronti, pa bi bili drugačnega mnenja.

Uspeh agitacije v Buttu je bil, ako računamo na precejšnje število naših rojakov, slab. Hvaležen pa sem Rudolfu Kapu, ki mi je bil edini naklonjeni človek ter mi pomagal pri agitaciji. Obljubil mi je, da bo deloval za ustanovitev socialističnega kluba JSZ., ki je pred desetimi leti v tem mestu že obstojal. Sedanji urednik "Proletarca" je bil eden njegovih članov. Upam, da bo Kap v svojem prizadevanju zanesti nekoliko zanimanja za socialistično organizacijo med naše rojake uspešen in da bo našel dovolj zavednih delavcev, ki bodo pripravljeni ustanoviti socialistični klub v tej rudarski 'kempi'.

Z obletom Butta je bila moja agitacija v Montani zaključena in moja pot se je obrnila proti Wyomingu.

Dalje prihodnjč.

Najtežje je govoriti s tistimi nevednimi ljudmi, ki ne vedo, da so nevedni, pač pa si domišljajo, da so vsevedni.

Jugoslovanska kvota izčrpana.

Izseljeniški komisariat v Zagrebu naznanja, da je kvota za fiskalno leto 1924-25 za osebe, ki se po navedbah ameriškega zakona o doseljevanju smatrajo za doseljence po kvoti, z doslej izdanimi dovoljenji popolnoma izčrpana in da se prošnje takih oseb za izdajo izseljeniških potnih listov ne sprejemajo več.

Prošnje doseljencev izven kvote se sprejemajo tudi dalje.

Doseljenec izven kvote je po ameriškem zakonu:

a) doseljenec, ki je neporočeno dete izpod 18 let, ali žena državljana Zedinjenih držav, ki prebiva tukaj v času, kadar se vloga prošnja;

b) doseljenec, ki je bil prej zakonito pripuščen v Zedinjene države in se vrača od začasnega obiska od zunaj;

c) doseljenec, ki je bil rojen v dominijsko Kanada, Newfoundland, v republiki Mehiko, Kuba, Haiti, San Domingo, v Kanalski zoni, ali v kakšni neodvisni deželi Centralne ali Južne Amerike, ter njegova žena in neporočeni otroci izpod 18 let, če ga spremljajo ali mu slede, da se mu pridružijo;

d) doseljenec, ki je bil najmanj dve leti nepretrgoma in neposredno pred svojo prošnjo za pripust v Zedinjene države duhovnik kakršnekoli vere, profesor na kolegiju, akademiji, semenišču ali vseučilišču ter želi priti v Zedinjene države, da bi tukaj opravljal svoj poklic; ter njegova žena in neporočeni otroci izpod 18 let, če ga spremljajo ali mu slede, da se mu pridružijo;

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Oglašajte priredbe vaših klubov in društev tudi v Proletarcu. Ako jih oglašate v drugih listih, zakaj jih ne bi tudi v Proletarcu, ki je glasilo in last slovenskega delavstva, organiziranega v J. S. Z.?

Prečitajte naš cenik knjig,

priobčen v tej izdaji. Velika izbira novih knjig, katere smo prejeli pred nekaj dnevi iz Slovenije.

Največja zaloga boljših književnih del.

e) doseljenec, star najmanj 15 let, ki je bona fide dijak in želi priti v Zedinjene države z edinim namenom, da študira na kakšni priznani šoli, akademiji, semenišču ali vseučilišču, katero on specijalno označi in katero odobri tajnik dela, če se zaveže, da bo naznanjalo tajniku dela zaključek obiska vsakega doseljenega dijaka; in če tak učni zavod ne pošilja točno takih naznanil, se prekliche odobritev.

Otvoritev dvorane S. N. P. J. v Chicagi.

V nedeljo dne 21. decembra se je vršila slavnostna otvoritev obeh dvoran, oziroma novega in predelane-ga poslopja SNPJ. Udeležba je bila velika, kakor je bilo pričakovati. V gornji dvorani so bili med programom vsi sedeži polni. Ostali udeleženci so bili v spodnji dvorani. Program je bil tvorjen s sviranjem koračnice SNPJ. Med drugimi točkami je orkester zaigral tudi Marseljezo. Joseph Werschay, član Slavije in eden začetnih članov SNPJ., je imel pozdravni govor. John Andlovec je vodil program.

Pevski zbor Lira je zapel H. Slattnerjevo "O nevihti". Ga. Lolly Nemanich je pela E. Adamovičevega "Planinca", in pevsko društvo "Slovan" iz Pullmana je zapelo Simon Gregorčičevo "Veselo poj" (uglabil J. Aljaž). Razen teh pevskih točk so bile še dodatne točke.

Tilka Udovich je deklamirala Tone Seliškarjevo "Pravico". Govorniki so bili Vincenc Cainkar, Cyril Jandus in Jože Zavertnik.

Godbene točke je izvajal Bialkov orkester. — P.

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vašo prihranke.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za katerekoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE

na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
VZHODA

PRIDITE
IZ
ZAPADA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

**KASPAR AMERICAN
STATE BANK**

varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.

vogal 19ste ceste
CHICAGO ILLINOIS

PRIDITE
IZ
JUGA

Stati izven organizacije in očitati socialistom, da s svojo taktiko "nič ne dosežejo" je najcenejši radikalizem. Kako bi bilo, če bi vsi socialisti izstopili iz stranke in se pridružili takim kritikom. Po vojni so to mnogi storili in posledica je, da je v takih krajih veliko kritikov, pa nikogar, ki bi hotel delati.

"POVEM TI KDO IN KAJ SI."

John Ruskin, slavni angleški pisatelj in filozof, je rekel: "Okus je edini znak moralnosti." Najzadnje kočljivo vprašanje za vsako živo bitje je: "Kaj imaš rad? Povej mi, kaj imaš rad in jaz ti povem, kdo si." To vprašanje se nanaša na vsa obličja življenja. Povej mi, kaj čitaš, in jaz ti povem, kdo in kaj si, — povej mi, s kom se družiš in jaz ti povem, kdo si, — in povej mi, katera zdravila rabiš in jaz ti povem, kdo si, ker izbira zdravil, ki jih rabite, kaže vašo dobro ali slabo razsodnost, vašo bistroumje ali neumnost. Ljudje, ki imajo Trinerjevo zdravilno grenko vino za slučaj slabega teka, slabo prebavo, glavobolov, slabega spanca in sličnih želodčnih neredov s tem kažejo svojo modrost. Njihov lekarnar ali trgovec z zdravili mora imeti vselej popolno zalogo Trinerjevih zdravil in preparacij, posebno Trinerjev Cough Sedative, zanesljivo zdravilo proti prehladam, in Trinerjev Liniement, ki daje hitro pomoč v slučajih revmatizma, nevralgije, bola v križu, izstavljenju na mrzlem vremenu ali pa v slučajih ozeblin. Joseph Triner Company, Chicago, Ill., vam želi vesele božične praznike in srečno Novo leto!

DETOITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

DOBI SE SOBA V CHICAGI.

Opremljena soba se dobi v najem pri John Olipu, 2426 S. Clifton Park Ave., drugo nadstropje. Telefon Crawford 3328.

SOC. KLUB ŠT. 1, CHICAGO, ILL.

priredi

V SREDO 31. DECEMBRA

SILVESTROVO ZABAVO

V DVORANI S. N. P. J.

Polnočni prizor.

Igral bo Bialkov orkester. Vstopnina 50c.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET

At Millard Avenue

CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave.

Phone 2726

Waukegan, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINCIC

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepib svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ameriški Družinski Koledar

LETNIK
1925

je knjiga, ki bi jo moral čitati vsak delavec v tej deželi, zmožen slovenskega jezika.

Ako ste zmožni čitati angleško, naročite "Outline of History", ki jo je spisal slavnj angleški pisatelj in zgodovinar H. G. Wells. Stane \$5. Naroča se pri "Proletarcu". V zalogi imamo tudi druge angleške knjige. Glej naš cenik slovenskih in angleških knjig. Največja slovenska knjigarna v Ameriki.

"ČAS",

edina slovenska leposlovna revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi.

Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

Kadar potrebujete kaj iz lekarne se oglasite pri

Cyrus W. Davisu

vodilnem lekarnarju v

CONEMAUGH, PENNA.

Zanesljivost in poštenost sta naša gesla.

"OGENJ"

(Dnevnik desetniji)

spisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaškega življenja tekom zadnje vojne. Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana \$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HIAE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana ..	1.50
ZABAVNA KNJIZNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODI-NE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HOI, povest, broširana	.65
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana ..	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezana	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francoske prevle I. Hribar) vezana	1.00
--	------

MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janke Glaser), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TEBOVLJE, (Tone Seličkar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
CARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana	.25
DNEVNIK, veseliga v 2 dejanjih	.30

GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	.60
GOSPA Z MOEJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTICNE DUSE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kera) ..	5.00